

מצות תקיעה שופר - שמיעה או תקיעה?

רב דניאל שטיין

א. גמ' ר"ה (כז): - התוקע לתוך הבור וכו' אם קול שופר שמע, יצא, ואם קול הברה שמע לא יצא. וכן מי שהיה עובר אחורי בית הכנסת וכו' ושמע קול שופר או קול מגילה, אם כוון לבו יצא, ואם לאו לא יצא וכו', אמר רב הונא, לא שנו אלא לאותן העומדים על שפת הבור, אבל אותן העומדין בבור יצאו.

ב. ביאור הלכה (סי' תקפ"ז ד"ה ואם קול): - וכתב הט"ז דלפ"ז אפילו בתוקע בבהכ"נ ויש עומדים בחוץ קצת רחוק ממנו יש בזה ג"כ שייכות הבחנה לפי הריחוק מביהכ"נ וכו', ונראה מהט"ז דמפרש קול הברה קול חלוש וקול הנשמע מחוץ לבנין ומרחוק אינו כ"כ חזק כמו קול שנשמע מקרוב ומבפנים אבל לענ"ד דקול הברה האמור לענין שופר פירושו קול מעוררב וכו' דלא אמרו אלא בבור אבל במקומות שוים פשיטא דלא שני לן בין עומדים בקרוב או ברחוק דכל שמגיע להם הקול לעולם קול שופר הם שומעים ואם הם רחוקים יותר גם הקול לא שמעו וכו' ומ"מ למעשה אין לזוז מדברי הט"ז.

ג. גמ' סוכה (נא): - מי שלא ראה דיופלוסטון של אלכסנדריא של מצרים לא ראה בכבודן של ישראל וכו' פעמים שהיו שם ששים רבוא כיוצאי מצרים ואמרי לה כפלים כיוצאי מצרים וכו', ובימה של עץ באמצעייתה וחזן הכנסת עומד עליה והסודרין בידו, וכיון שהגיע לענות אמן הלה מניף בסודר, וכל העם עונין אמן. [תוס' (שם) וכיון - בערוך קשיא ליה לרבינו נסים הא דאמר בריש גמרא דשלשה שאכלו (ברכות דף מז.) אין עונין אמן יתומה והא הכא לא שמעו הברכה אלא בהנפת הסודרין יודעין שהגיע עונת אמן והן עונין אמן יתומה ומפרש בשם רבנן דבני מערבא שעל מי שהוא חייב ברכה קאמר ובענייתו אמן רוצה לצאת ידי חובתו צריך שישמע ואחר כך יענה אמן ולא יענה אמן יתומה והא דעונין אמן בהנפת סודרין היינו בקריאת ספר תורה ולא בתפלה ולא בדבר ששליח מוציא רבים ידי חובתו].

ד. גמ' ראש השנה (כז): - ושתי הצוצרות מן הצדדים ותרי קלי מי משתמע, והתניא זכור ושומר בדיבור אחד נאמרו, מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע וכו', כיון דחביב יהיב דעתיה ושמע.

ה. רא"ש ר"ה (פ"ד סי' י'): - ור"ת כתב שיש לברך על תקיעת שופר משום דעשייתה היא גמר מצותה, וראבי"ה הביא הירושלמי תוקע שופר צריך לברך אקב"ו לשמוע בקול שופר ושהחיינו ואח"כ תוקעין. וכן כתב בה"ג הא דמברכים לשמוע בקול שופר ולא מברכים לתקוע בשופר או על תקיעת שופר כמו על מקרא מגילה משום דבשמיעת קול שופר הוא יוצא ולא בתקיעת שופר, כדתנן (כז): התוקע לתוך הבור וכו' ופעמים שהתוקע בעצמו לא יצא כגון שהיה עומד על שפת הבור והכניס פיו לתוך הבור ותקע.

ו. תשובות הרמב"ם (סי' נ"א): - שאלה מהו החילוק שיש בין לשמע קול שופר ובין על תקיעת שופר. תשובה החילוק הגדול ביניהם כי המצוה המיוחדת אינה התקיעה אלא בשמיעה סגי דאם היתה המצוה התקיעה היה צריך כל אחד ואחד לתקוע לעצמו, כמו שחייב כל אדם בלולב ובסוכה, וא"כ ודאי השומע שלא תקע לא יצא, וכן התוקע של שמע יצא ידי חובתו וכו' ואין הדין כן, כי המצוה היא השמיעה ולא התקיעה.

ז. רמב"ם (פ"א שופר ה"ג): - שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיעת הקול וכו' ואין בקול דין גזל.

ח. הגהות אשר"י ר"ה (פ"ד סי' י"ד): - שופר הגזול פסול.

ט. שו"ע (סי' תקפ"ה סע' ב'): - קודם שיתקע יברך לשמוע קול שופר. [משנ"ב (ס"ק ד') - ר"ל שלא יאמר לתקוע בשופר דלאו בתקיעה תליא מילתא אלא בשמיעה שהרי התוקע ולא שמע קול שופר לא יצא ובדיעבד אם בירך לתקוע בשופר או על תקיעת שופר או לשמוע בקול שופר יצא].

י. משנה ר"ה (כט): - חרש שוטה וקטן אין מוציאין את הרבים ידי חובתן, זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן וכו'.

יא. משנה ר"ה (לב): - המתעסק לא יצא, והשומע מן המתעסק לא יצא.

יב. גמ' ר"ה (כח): - נתכוון שומע ולא נתכוון משמיע, משמיע ולא נתכוון שומע - לא יצא, עד שיתכוון שומע ומשמיע.